

наша СЛОВА

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 40 (1035) 5 КАСТРЫЧНІКА 2011 г.

Рыхтуемся да чарговага з'езду

Паважаныя сябры! Хачу нагадаць Вам, што чарговы XI з'езд ТБМ адбудзеца ў нядзельню ў Менску 23 кастрычніка. Месца правядзення – тэатральная зала ў сутарэннях Чырвонага касцёла на плошчы Незалежнасці. Рэгістрацыя пачынаецца ў 10.00. Час правядзення з'езду і Рады ТБМ – з 11.00 да 17.00.

Нагадваю, што дэлегатам з'езду могуць быць толькі грамадзяне Рэспублікі Беларусь, вылучаныя ад рэгіональных структур ТБМ, што зарэгістраваны ў адпаведным парадку мясцовымі органамі ўладаў. Толькі такім дэлегатам будзе апложены праезд у Менск па прадстаўленых квітках (у абодва бакі). Госці з'езду такоі магчымасці не маюць.

Падчас рэгістрацыі авалязкова трэба прад'яўляць пасведчанне сябра ТБМ альбо пашпарт.

Калі нехта з дэлегатаў згубіў пасведчанне, неабходна тэрмінова даслаць у сядзібу ТБМ фотадынак і анкетныя дадзенныя, каб выдаць новае пасведчанне. Пажадана, каб усе дэлегаты з'езду да яго пачатку заплацілі сяброўскія складкі. Чакаем Вас па названым адрасе правядзення з'езду.

З павагай, старшыня ТБМ Алег Трусаў.

Парадак дня і рэгламент XI з'езду ТБМ (Праект)

- 10.00 – 10.45. Рэгістрацыя дэлегатаў і гасцей з'езду.
11.00 – 11.10. Адкрыццё з'езду, абрannне прэзідэнта і сакратара з'езду.
11.10 – 11.15. Ушанаванне памяці руспліць беларушчыны.
11.15 – 11.30. Выбары мандатнай, падліковай, рэдакцыйнай камісіі і сакратарыяту з'езду.
11.30 – 11.35. Вітальнае слова гасцей з'езду.
11.35 – 11.40. Даклад старшыні мандатнай камісіі.
11.40 – 12.10. Даклад старшыні ТБМ Алега Трусаў.
12.10 – 12.25. Судаклад намеснік старшыні ТБМ Алены Анісім.
12.25 – 12.35. Справаудачны даклад старшыні рэвізійнай камісіі ТБМ Леанарды Мухінай.
12.35 – 13.10. Спрачкі па дакладах.
13.10 – 13.20. Справаудачны даклад галоўнага рэдактара "Нашага слова" Станіслава Судніка.
13.20 – 13.40. Выбары кіраўніцтва ТБМ (старшыня, намеснікі, Рада ТБМ, Рэвізійная камісія ТБМ, галоўны рэдактар газеты "Наша слова").
13.40 – 14.00. Прыняцце дакументаў з'езду.
14.00 – 15.00. Перапынак на абед.
15.00 – 16.00. Першое пасяджэнне новай Рады ТБМ (абранне Сакратарыяту ТБМ. Зацвярджэнне складу рэдкалегіі газеты "Наша слова").

Справаудачна - выбарныя канферэнцыі Лідской гарадской і Лідской арганізацыі ТБМ

Справаудачна - выбарныя канферэнцыі Лідской гарадской і Лідской арганізацыі ТБМ імя Ф. Скарыны адбудуцца 12 кастрычніка 2011 года ў 17.30-19.00 у канферэнц-зале Лідской цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Я. Купалы.

3 нагоды 500-годдзя Магдэбургскага права

На ўездзе ў Наваградак з боку Карэлічаў устаноўлена маляўнічае пано з нагоды 500-годдзя надання Наваградку Магдэбургскага права. Паўтысячны юбілей гэтай падзеі сёлета шырока адзначаўся ў Наваградку.

Nash kar.

ISSN 2073-7033

У межах кампаніі "Будзьма!"
7 кастрычніка адбудзеца паэтычная
вечарына з Генадзем Бураўкінам.

Пачатак 18.00. Уваход вольны.

Адрес: вул. Румянцева, 13.

Адказная А. Анісім.

135 гадоў з дня нараджэння Яна Булгака

Адзін з найлепшых фатографаў нашага краю, заснавальнік беларускай мастацкай фатаграфіі – Ян Булгак (Jan Bielikow Bułhak) нарадзіўся 6 кастрычніка 1876 года на Наваградчыне ў в. Асташын. Да 1912 г. жыў у вёсцы Перасека Менскага павету. Вывучаў філалогію ў Кракаве. У 1912 г. заснаваў у Вільні атэлье фатаграфіі, а з 1919 г. пачаў кіраўніцтва фатаграфічнай лабараторыяй пры факультэце прыгожага мастацтва Віленскага ўніверсітэта імя Стэфана Баторыя. Быў заснавальнікам Польскага і Віленскага фотаклубаў, звязу польскіх мастакоў-фатографаў, польскага фатаграфічнага таварыства. Удзельнічаў у 174 міжнародных выставах. Напісаў шмат прац па тэхніцы і эстэтыцы фатаграфіі, а таксама па краязнаўчай фатаграфії. Заснаваў майстроўню, мэтай якой была фотафіксація помнікаў архітэктуры Вільні. У ягоным доме на пляцы Э. Ажэшкі захоўвалася калекцыя з 10 тысяч фотаздымкаў, з іх каля 6 тысяч – Вільні і Віленшчыны. Калекцыя амаль што цалкам згарэла ў 1944 г. З 1945 г. жыве ў Варшаве, дзе пры дапамозе дырэктара Народнага музея Станіслава Лорэнца, адчыняеца першая пасляваенная выставка Яна Булгака «Варшава. 1945 г. у выявах Яна Булгака».

Напісаў успаміны пра Фердынанда Рушчыца (1939), а таксама вершы і навэлы. Выпушціў серыю альбомаў "Вандроўкі фатографа" (I-IX, 1931-1936). Фатаграфіямі Булгака ілюстравана падарожная книга па горадзе Юліуша Клоса, книга пра Вільню Ежы Рэмера і інш.

Памёр 4 лютага 1950 г. у Гіжыцка (Лец), Вармінска-Мазурскае ваяводства; пахаваны ў Варшаве. На Беларусі ў вёсцы Варонча, што на Наваградчыне, каля касцёла Св. Ганны знаходзіцца 4 магілы продка Яна Булгака.

ЛЯВОНУ АНАЦКУ - 50

Лідскую арганізацыю, Бердаўскую і Едкаўскую суполкі. Такім чынам на Лідчыне стала чатыры зарэгістраваныя структуры ТБМ.

Лявен Анацка вядзе актыўную ТБМ-аўскую працу ў Лідзе і раёне па беларусізацыі штодзённага жыцця Лідчыны, дабіваеца адкрыцця беларускіх класаў, патрабуе ад розных органаў улады весці перапіску па беларуску. Дзякуючы такім, як Л. Анацка, закон абавязаў чыноўнікаў адказваць на лісты грамадзян на мове звароту.

Лявен Анацка супрацоўнічае з рознымі грамадскімі арганізацыямі і структурамі, найбольш актыўна супрацоўнічае з сяброўскай для ТБМ арганізацыяй - Таварыствам беларускай школы, уваходзіць у кіраўніцтва гэтай арганізацыі.

Сакратарыят ТБМ, рэдакцыя газеты "Наша слова", сябры лідскіх арганізацый і суполак ТБМ шчыра віншуюць Лявона Яўгенавіча з 50-гаддзем, зычаць яму сілаў і імпету на ніве змагання за Беларушчыну.

«Будзьма! Тузін. Перазагрузка - 2»

12 выкананіцаў з розных краін свету выканалі свае спевы ў перакладах на беларускую мову для пректу "Будзьма! Тузін. Перазагрузка - 2". У праектце ўзялі ўдзел музыкі, якія маюць беларускія карані альбо дачыненне да Беларусі.

Між імёнаў удзельнікаў - Алена Свірیدава, Аляксандр Рыбак, Макс Лорэнс, гурты «Мумий тролль», «Смысловы Галлюцинэцы», «Zdob si zdub» ды іншыя. Цягам двух тыдняў, штодзень у інтэрнэце адбывалася презэнтацыя адной з песен праекта. Апошняя з іх, песня гурта «Мумий тролль» «Кантрабанды». «Як і ў працы над любым праектам, быў шэраг проблем і непрадбачаных сітуацый, якія даводзіліся вырашаніем, але цяпер мы можам падзяліцца вынікамі са слухачамі з усяго свету», - кажа аўтар ідзе «Перазагрузкі».

Сяргей Будкін:

- Праект сапраўды меў розгалас – песні памілавалі, слухалі, пісалі і паведамлялі пра нас беларускія і замежныя СМІ. Самі музыкі ўбачылі, што песні па-беларуску могуць мець не меншы поспех, чым хіты на арыгінальнай мове. У целым, мы зноў давялям простую думку, што беларуская мова існуе, і спяваць і размаўляць на ёй модна.

Nash kar.

Заміж беларускай мовы - Google

Грамадскае аб'яднанне
"Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны"
220034, г. Мінск, вул. Румянцава, 13, тэл/факс 284-85-11.
Радзіковы рахунак № 3015741233011 у аддз. № 539 ААТ "Белінвестбанко" г. Мінск, к/к 739

15 жніўня 2011 г. № 77

Паважаны Віктар Іванавіч!

Як паведамляюць сродкі масавай інфармацыі і асобныя грамадзяне, у афіцыйным сайце Вашай установы адсутнічае беларускамоўная версія. Гэта з'яўляецца парушэннем канстытуцыйнага права беларускамоўных грамадзян Гомеля і наведвальнікаў сайта з іншых рэгіёнаў Беларусі.

Спадзяемся, Вы падзяляеце думку Кіраўніка нашай краіны: "На Беларусі ніколі не перасохнуць кропніцы народнай мудрасці, таленту, любові да роднай мовы, культуры і традыцый Бацькаўшчыны". Мы верым, што беларускамоўная версія Вашага сайта не ўзабаве будзе створана.

З павагай,
старшыня ТБМ

Старшыні Гомельскага гарвыканкама,
сп. В. І. Піліпчу
246050, г. Гомель, вул. Савецкая,

А.А. Трусаў.

ГОМЕЛЬСКІ ГАРАДСКІ
ВЫКАНАЎЧЫ КАМІТЭТ

вул. Савецкая, 16, 246050, г. Гомель
тэл. (0232) 74 26 40; факс: 74 67 65
домгориспраўмайгоў.бү
р.р. 3604400000149 у філіяле 300
ААБ «беларусбанк» г. Гомель
МФО 151501661 УНП 400091491

№ 57 15.11.2011

ГОМЕЛЬСКИЙ ГОРОДСКОЙ
ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ

ул. Советская, 16, 246050, г. Гомель
тел. (0232) 74 26 40, факс: 74 67 65
домгориспраўмайгоў.бү
р.р. 3604400000149 у філіяле 300
ААБ «беларусбанк» г. Гомель
МФО 151501661 УНП 400091491

Старшыні
ГА «Таварыства беларускай
мовы імя Ф. Скарыны»
Трусаў А.А.
вул. Румянцева, 13,
220034, г. Мінск

Ваш пісьмовы зварот у Гомельскі гарадскі выканалаўчы камітэт разгледжаны.

Паведамлем, што ў адпаведнасці з Рэгламентам інфармацыйнай падтрымкі афіцыйнага інтэрнэт-сайта Гомельскага гарвыканкама, інфармацыя на ім размяшчаецца на рускай (альбо беларускай) і англійскай мовах. Адказы на звароты грамадзян і арганізацый даюцца на адпаведнай мове.

У маі 2011 года, пасля заканчэння абраўлення версіі афіцыйнага інтэрнэт-сайта Гомельскага гарвыканкама, на ім падключаны аўтаматычны перакладчык Google (размешчаны ўнізе галоўнай старонкі), які дазваляе наведвальнікам сайта, па свайму жаданню, перакладаць размешчаныя на ім матэрыялы на беларускую, англійскую і іншыя мовы свету.

Такім чынам канстытуцыйныя права беларускамоўных грамадзян захаваны цалкам.

Намеснік старшыні гарвыканкама
А.У. Клічкоўская.

Беларускі тэкст – еўрапейскі смак

Дзе больш культуры,
там менш свінства

Каштавалі калі-небудзь чыпсы «Онега»? Кажуць, беларускія. Толькі вось яўна не для беларусаў, бо напісана там па-руску, па-казахску, па-турменску, ледзь не па-печенегску, бо Залатая Арда пільную здароўе сваіх грамадзян (хоча ў іхнім «смаку курыцы» ніводна птушка яўна не пацярпела), а ліцвінам – як Бог дасць, мо выжывуць.

І калі гэтак у Залатой Ардзе, дык у цывілізаванай Еўропе зусім іначай.

Любіце смачную гарбату? Колькі іх на рынку: Эрл Грэй, Акбар, Зіга і Гіта, Рам і Шыам ... Імёны на ўсе выпадкі жыцця, але беларусы зноў маўчаць, пэўна?

Ды не. Маўчалі б, каб не нямецкая фірма «GDG Schuette GmbH & Co», якая год тату прыйшла на наш рынак акурат з роднай для нас мовай, экламуючы свой багаты спектр смакаў вытанчанай гарбаты гандлёвой маркі «Tea Nature».

Слова «Nature» ў іх – зусім не рэзвіт пустога рэкламнага слогану, а прынцып жыцця: яны не дадаюць у свой прадукт хімічных інгрыдыентаў кшталту ўзмазняльnika

гурманаў на авароце можна адшукаць і мову арыгіналу прадукта. Напрыклад, у мене цяпер на стале стаіць «Honigbusch Aprikose» («Ханібуш-Абрыкос»).

Ды сама ўлётка – Як наконт добрай гарбаты? «Tea Nature», вытворчасць Германіі – можа быць цудоўным узорам ёўрапейскіх падыходаў да маркетынгу

смаку, загусціцеля, за-
цвярдзіцеля. Іхня арама-
тызатары «ідэнтычныя на-
туральным» гатуюцца з
адмысловых выцяжак пэў-
ных раслін насырэчнай
натуральным шляхам: «Зялё-
ная радасць», «Ройбуш-
Клубніцы», «Апельсін-
Ваніль», «Клубнічная пра-
халода», «Зялёная мята»,
«Гарбата+Чорная мята»,
«Ханібуш-Абрыкос» ды
інш. І, што найважнейшае,
усё гэта так і напісана па-
беларуску на інфармацыйных
флаерах, на зграфных пакунках,
хоча для гэтак мовячы, фэнаў-

для наших вытворцаў. Гэта
вам не прыклад фірмы «Оне-
га» ніжэй пілінтуса.

Вітаут МАРТЫНЕНКА.

для нашых вытворцаў. Гэта
вам не прыклад фірмы «Оне-
га» ніжэй пілінтуса.

Павел Сяцко
Лапа і Лапо, Лялька і Лялько,
Тычка і Тычко

Адкуль такія прозвішчы формы і якія іх чыннікі?

Сучасныя прозвішчы нярэдка сваім вымаўленнем і графічна (напісаннем) супадаюць з агульнымі назвамі рэаліяў – прадметаў (неадушаўлённыя і адушаўлённыя назоўнікі), іх прыметаў, уласцівасцяў: **Бубен** (і бубен), **Венік**, **Гай**, **Заяц**, **Ліс**, **Мароз**, **Муха**, **Холад**; **Белы**, **Сівы**, **Чорны**, **Кароткі**, **Сухі** і пад.

Беларускія прозвішчы ўзніклі не так даўно (17-18 стагоддзе). Асновай іх у многіх выпадках сталі бытавыя мянушкі, якія нярэдка характарызувалі асабаў паводле пэўных адзнакаў, прымет, уласцівасцяў, іх падабенстве да вядомых рэаліяў. Напрыклад, мянушкай **Заяц** называў палахлівага чалавека, а хірага – **Ліс**. Паводле вонкавага выгляду асобы (колер валасоў, адзення, рост і пад.) чалавек мог атрымаць мянушку **Белы**, **Сівы**, **Рыжы**, **Чорны**, **Кароткі**, **Сухі**... Потым такія мянушкі сталі прозвішчамі. Прозвішчаў такою структуры і семантыкі нямала ў беларускай і іншых славянскіх мовах.

Тэндэнцыя аддаліць (адмежаваць) прозвішча ад агульнай назвы назіралася і раней. Але гэты пракцэс больш актыўна адбываецца ў наш час. Чытаючы перыядычныя выданні (часопісы, газеты) і асобынныя кнігі, нярэдка сустракаем і новыя формы (варыянты) вядомых прозвішчаў: **Дудка** і **Дудко**, **Лапа** і **Лапо**, **Лялька** і **Лялько**, **Муха** і **Мухо**, **Красачка** і **Красочка**, **Шышка** і **Шышко** і шмат падобных.

Якія чыннікі змены гэтых формапрозвішчаў? Вызначальным выступае тут імкненне пазбыцца ад агульнай назовіні, якія насталі ў наш час. Чытаючы перыядычныя выданні (часопісы, газеты) і асобынныя кнігі, нярэдка сустракаем і новыя формы (варыянты) вядомых прозвішчаў: **Дудка** і **Дудко**, **Лапа** і **Лапо**, **Лялька** і **Лялько**, **Муха** і **Мухо**, **Красачка** і **Красочка**, **Шышка** і **Шышко** і шмат падобных.

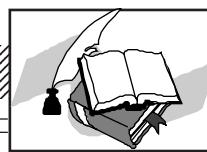
Новыя (абноўленыя) прозвішчы замацоўваюцца ў афіцыйнай мове, узаконіваюцца, перадаюцца па спадчыне. Пра гэта сведчац матэрыйялы энцыклапедычных даведнікаў. Так, у 12-томавай «Беларускай Савецкай Энцыклапедыі» (Мінск, 1969-1975) падаюцца наступныя прозвішчы (новыя графічна-вымаўленчыя варыянты, часам побач з іх першаснымі формамі) вядомых людзей Беларусі: **Богдан**, **Бабко**, **Будзько** (і **Будзька**), **Булко** (і **Булка**), **Бурко**, **Бялко**, **Валадзько** (і **Валадзька**), **Варанко** (і **Варонка**), **Вітко** (і **Вітка**), **Галаўко**, **Гарбатко**, **Горбач** (і **Гарбач**), **Гарбук** (і **Гарбук**), **Гняўко** (і **Гнёўка**), **Грышко** (і **Грышка**), **Гурко** (і **Гурка**), **Драко**, **Дубко**, **Жабо** (і **Жаба**), **Жылко** (і **Жылка**), **Жыло**, **Козёл**, **Лапо** (і **Лапа**), **Лапко** (і **Лапка**), **Міцько**, **Папко**, **Пашко**, **Платко**, **Пліско**, **Пляцко**, **Пожар**, **Позняк**, **Поляк**, **Прашко**, **Прокап**, **Пранько** (і **Пранька**), **Пупко**, **Пырко**, **Рабко**, **Радзько**, **Радко**, **Ралько**, **Рамо**, **Раўдо** (і **Раўда**), **Рудзько**, **Рэхо**, **Сідор**, **Скаўло** (і **Скобла**), **Скурко**, **Слабко**, **Сліпак**, **Слімко**, **Сліпко**, **Сяўко**, **Тарас** (і **Тарас Гушча**), **Хацко**, **Хілько**, **Храпко**, **Цітко**, **Чапко**, **Чуйко**, **Чурко**, **Шапко**, **Шчуко**, **Шылько**, **Шымко**.

Шляхам акцэнтавання прозвішчы сталі ўтварацца перш за ўсё ад формаў імёнаў па бацьку ("бацькаімёнаў", рас. отчеств), дзе націск з утваральнай асновы пераходзіць на суфік-**овіч**: **Адамовіч** (Адамаў, сын Адама), **Багдановіч** (Багданавіч, сын Багдана), **Гаўрыловіч** < **Гаўрылавіч**, **Даніловіч** < **Данілавіч**, **Ждановіч** < **Жданавіч**, **Піліповіч** < **Піліповіч**. Шляхам акцэнтавання пераходзіць у прозвішчы некаторыя кананічныя імёны: **Багдан** > **Богдан**, **Барыс** > **Борыс**, **Тарас** > **Тарас і іншыя**. Але найчасцей падлягаюць акцэнтаванню гутарковыя (абыходныя) формы імёнаў з канавым галосным **-а**, на-

месцы якога ўзікае націскны гук **-о**: **Валька** > **Валько**, **Валадзька** > **Валадзько**, **Санька** > **Санько**, **Сенька** > **Сянько** і **пад**.

Такім жа шляхам (акцэнтаваннем) прозвішчы ўзікаюць не толькі ад імёнаў, але і ад агульных асабовых імёнаў (апелятыў) – харастарыстык чалавека, звычайна з эмацыйна-ацэнкавымі суфіксамі (**-ац**, **-аль**, **-ель**, **-ёл**, **-ин**, **-ак-а**, **-ушк-а**). Напрыклад, апелятывы на **-ац** маюць націск на гэтым суфіксе (**глядач**, **слухач**, **чытач**), а ў прозвішчах на **-ац** пазбыгаецца такое вымаўленне, каб не супадаць з агульным назоўнікам, які мае непахальную асабы. Параўн.: **гарбач** ('гарбаты чалавек') і **Горбач**, **брывак** і **Брывак**, **маўчун** і **Маўчун** і **даўгаль** і **Даўгаль**, **пузач** і **Пузач**.

Шляхам акцэнтавання прозвішчамі становіцца неадушаўлённы назоўнікі (звычайна з канавымі **-а**, **-ка**): **бочка** > **Бачко**, **лапа</b**

Роля гісторычна-культурнай спадчыны ў фармаванні беларускай ментальнасці

Вось ужо дваццаць год як мы жывём у незалежнай беларускай дзяржаве, аў якой так марылі і з якою так змагаліся нашы продкі. І калі нехта кажа, што ў 1991 годзе незалежнасць беларусам звалілася з неба, гэта няпраўда, бо за яе аддлі жыщё тыячы і тыячы нашых землякоў і асабліва ў ХХ стагоддзі.

Толькі ў незалежнай беларускай дзяржаве адносіны да гісторычна-культурнай спадчыны каардынальна змяніліся.

Па-першое, адкінuta савецкая тэорыя “вялікі атэізм”, паводле якой былі рэпресаванытыя тыячы святараў, разбураны і перабудаваны сотні храмаў, а новыя храмы будаваць забаранялася. Зараз вернікам вернута большасць іх святыні, будуюцца новыя храмы, і гэты працэс працягваецца. Культавая архітэктура зноў стала неад'емнай часткай нашай гісторычнай спадчыны. Але паўсталі і новыя праблемы. Напрыклад, у якім стылі адбудоўваць храм, калі ён паслядоўна належыць розным канфесіям і шмат разоў мяняў сваё аблічча? Што рабіць, каб не паўтаралася гісторыя з Барысаглебскай царквой у Наваградку, падмуркі якой збудаваны яшчэ ў XII ст., а купалы вежаў, нягледзячы на пратэсты грамадскасці, “упрыгожылі” “псеўдарускім цыбулінам”, што значна сапсавала яе гісторычныя абрсы? Ці разумеюць праваслаўных святараў, якія вельмі вальготна пачываюцца ў нашай краіне, што яны пераносіць на беларускую зямлю пры будаўніцтве цэркви і манастыроў копіі рускіх храмаў XVIII – XIX стст., што яны незваротна нішчачы наш гісторычны ландшафт? Чаму ні адзін з іх не зрабіў храм у выглядзе славутай Спаса-Прэабражэнскай царквы XII ст. з Полацка, альбо па прыкладзе храмаў у Сынкавічах і Мураванцы? Ім грунтоўна не хапае беларускай ментальнасці і беларускага патрыятызму.

Чаму псеўдарэстаўратары ў Менску і іншых гарадах Беларусі разбураюць старыя будынкі і на іх месцы ставяць іхнія нязграбныя копіі? Бо іх цікавяць толькі гроши, асабліва калі ідзе новае будаўніцтва, а расценкі на рэстаўрацыйныя работы значна большыя, чым на звычайнную будоўлю.

Чаму занядбаныя сотні беларускіх могілак, асабліва вясковых, чаму там вальготна сябе адчуваюць вандалы і п'яніцы? Бо іх з дзяцінства не вучылі шанаваць сваіх продкаў і сваю малую Радзіму.

І нарэшце, чаму менавіта ў апошні 15 год, калі дабрабыт нашых людзей палепшыўся, апошнія вялікай вайна, дзе загінуў кожны трэці беларус, скончылася ў 1945 годзе, наша насельніцтва імкліва старэ і хутка вымірае, а нашыя мужчыны часта не дажываюць да пенсіі.

Адна з прычын у тым,

што людзі жывуць толькі сённяшнім днём, іх не цікавіць гісторыя і культура, мова і традыцыі продкаў, а толькі гроши, чарка і скварка, бо школа і ВНУ не далі ім прычэпкі нацыянальнай гісторыі, любові да прыгожага, да культурнага адпачынку, да валанцёрскай працы і краязнаўчай запікаўленасці. Людзі не маюць пачуцця нацыянальнай гісторыі, гонару за сваю гісторыю і не разумеюць сваёй гісторычнай місіі, альбо, калі сказаць па наўкувому – “пасіянарнасці”.

Узнікае пытанне, колькі беларусаў будзе жыць на нашай зямлі праз 100-200-1000 гадоў? І ці варта адбудоўваць нашыя замкі палацы і храмы, калі сюды пераселянца шматлікія азіяцкія мігранты, якім ужо зараз недальнабачныя чыноўнікі абяцаюць тыячы даляраў на пераезд.

Праблема беларускай ментальнасці закранае шмат якіх беларускіх і замежных даследчыкаў, і я хачу прывесці некалькі прыкладаў з іхніх апошніх працаў.

Пачнём з праблемы “вялікай і малай Радзімы”. Культуролаг Юлія Чарняўская сцвярджае, што існуюць дэфініцыі “вялікай Радзімы” – прастора з дакладна акрэсленымі дзяржаўнымі межамі, калі супадаюць этнічныя і тэрыторыяльныя межы межы і тэрмін “метафізічная Радзіма”, калі межы этнасу аморфныя, і вобраз “вялікай Радзімы” перацякае ў культурную памяць этнасу. Так межы Вялікай Малдовы, Вялікай Балгарыі, Вялікага Турана і г.д. шыройшыя, чым межы краін-нашчадкаў.

А што для нас, беларусаў пачатку XXI ст. “вялікая Радзіма”? Вялікае Княства Літоўскае, Рэч Паспалітая, Расійская імперыя, СССР ці БССР? І што рабіць, калі межы БССР з 1 студзеня 1919 па верасень 1991 года мяняліся не па нашай волі шмат разоў? Ці варта выкрэсліваць з нашай гісторычнай памяці гісторычнай культурнай спадчыны Вільні і Смаленска, Беластокі і Дзвінска, “Вострую браму святую” і Супрасльскі манастыр?

Як развіваць гісторычную памяць нацыі, калі беларус хоць адзін раз у жыцці не наведае Вільню, не ўбачыць хараство нашай старадаўнай стації?

Пра сітуацыю з Вільні добра сказаў Тымаці Скіндар у сваёй кнізе “Рэканструкцыя нацыі: Польшча, Украіна, Літва і Беларусь, 1969–1999”. Ён піша: “У 1920 годзе літоўская нацыянальная дзеячыць выдатна ведалі, што ў Вільні амаль німа літоўцу. Іх прэтэнзіі на гэты горад насыці гісторычны і палітычны характар. Толькі дзяячычы адукцыйнай палітыцы ў міжвеннім і савецкім часе людзі “даведаліся”, што Вільня, калі Польшча захапіла яе ў 1920 г., была этнічна літоўскім горадам. Падобным чынам у 1920 годзе Пілсудскі і Жалігоўскі (якія,

што людзі, паходзілі з Віленскага краю, а не з сапраўднай Польшчы – A.T.) анексавалі Вільню не як польская нацыяналісты або ворагі Літвы, а як палякі-літвіны... Яны дзеянічна не ў рамках парадыгмы “этнічнай” нацыянальнай дзяржавы, а мяркуючы, што Вялікае Княства Літоўскае можна адрадзіць у форме федэрациі.”

Варта дадаць, што падобную спробу крху раней, у 1919 годзе, зрабілі бальшавікі, абвесціўшы Літоўскую ССР са сталіцай у Вільні.

Узнікае пытанне, чаму ў нашых школьніх падручніках няма нават згадкі пра гэты падзеі, якія не меншым чынам паўплывалі на гісторычную ментальнасць беларусаў.

Цяпер варта разгледзець такое вызначэнне як “мая замля” альбо “малая Радзіма”. Юлія Чарняўская лічыць, што “малая Радзіма” – старожытны кампанент этнічнага топаса, прыналежнасць да яе ўспрымасца як “природжэнная”, “при-родна”. У сваёй кнізе “Этніческая культурология: концепты, подходы, гипотезы” яна піша што малая Радзіма звязана з ідэяй каранёў, у сувязі з чым у нацыі, асабліва падлітнічнай гэта можа прывесці да раз'яднання па прынцыпу вузкамяцовых адрозненняў. Нам варта прыгадаць, як у канцы мінулага стагоддзя на Беларусі аднекуль з'явіліся нейкія “яцвягі”, якія спрабавалі адкалоць ад Беларусі заходніяе Палессе.

Развіваючы мясцовую краязнаўствую неабходна мець рэспубліканскую краязнаўчую арганізацыю з яе мясцовымі структурамі, як гэта было ў БССР у 20-я гады мінулага стагоддзя.

У другой сваёй кнізе “Беларусы. От «тутэйшых» - к нации” Юлія Чарняўская прыходзіць да вынів, што сёняння тэрмін “нацыя” мае больш ганаровы змест, чым слова “этнас”. Этнас адпавядае мінуламу, а нацыя – будучыні. Пры гэтым абодва тэрміны часам злучаюцца разам, што нарадзіла савецкі канцепт “нацыянальнасць”. Да рэвалюцыі 1917 года яго не было. Напрыклад, расійскі перапіс 1897 года быў пабудаваны на двух аспектах – веравызнанні і мове. Упершыню тэрмін “нацыянальнасць” з’явіўся ў савецкім перапісе 1926 года.

Можна пагадзіцца з вядомым беларускім культурноролагом, што зараз слова “этнічнасць” не мае адзнакі фатальнасці, яна на дaeца па праву нараджэння. Этнічна “іншы” і нават “чужы” можа стаць вялікім дзяячам культуры і нават яе сімвалам. Чарняўская прыводзіць шматлікія прыклады з рускай гісторыі.

Нам таксама варта пра гэта помніць. У нашых падручніках павінны згадваць аўтары, што ў 1945 годзе, наша насельніцтва імкліва старэ і хутка вымірае, а нашыя мужчыны часта не дажываюць да пенсіі.

Тады беларусы стануць єўрапейскай нацыяй з багатым гісторычным мінулым.

Трэба выкінуць на сметнік гісторыі, навязаныя нам у XIX і XX стст. міфы, што беларусы – сялянскія нацыя, што нас заўжды прыгніталі літоўскія князі і польскія паны, а рускія цары быў лепшымі сябрамі і прыхільнікамі.

Як і ў кожнага народа, у нас быў і свае князі, і магнаты, і шляхта.

Возьмем славутую дынастыю Ягелонаў. Чаму мы не пішам у школьніх падручніках пра яго паходжанне, добрае веданне беларускай мовы, любоў да сваёй малой Радзімы, да беларускага горада Гародні. Нам варта перавыдаць з адпаведнімі каментарамі цікавую кніжку Лаўрэнса Абецэдара “Беларусы ў Маскве”. Гэты пералік можна доўжыць бясконцем.

Варта дадаць некаторыя рысы і ў біографію апошняга караля Рэчы Паспалітай, расказаць пра яго паходжанне, добрае веданне беларускай мовы, любоў да сваёй малой Радзімы, да беларускага горада Гародні. Нам варта перавыдаць з адпаведнімі каментарамі цікавую кніжку Лаўрэнса Абецэдара “Беларусы ў Маскве”.

Напрыканцы некалькі конкретных прапаноў.

1. Вярнуць ва ўсё беларускія школы, незалежна ад мовы выкладання, выкладанне гісторыі і геаграфіі Беларусі па-беларуску.

2. Вярнуць ва ўсё ВНУ краіны курс “Беларусазнаўства” з выкладаннем яго толькі па-беларуску.

3. Распрацаваць і ўвесці на ўсіх гуманітарных факультэтах ВНУ Беларусі курс “Гісторыя архітэктуры Беларусі” з аваізаковымі наведваниямі шэдэўраў беларускага дойлідства.

4. Аднавіць дзейнасць рэспубліканскага краязнаўчага таварыства.

5. Напісаць і выдаць навуковыя і навукова-папулярныя вучэбныя дапаможнікі па-беларуску наступнага зместу:

- А) Гісторыя ВКЛ;
- Б) Гісторыя Рэчы Паспалітай;
- В) Гісторыя Расійскай імперыі (XVIII – пач. XX ст.);
- Г) Гісторыя СССР;
- Д) Гісторыя БССР.

Абавязкова перакласці іх на англійскую і рускую мовы, а гісторыю ВКЛ і Рэчы Паспалітай – на польскую і літоўскую мовы.

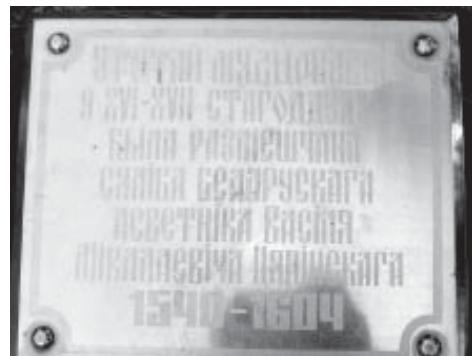
6. Стварыць гісторычны беларускі часопіс на англійскай мове.

І тады не толькі вясельныя пары будуць ісці да муровы замка ў Гародні і Лідзе, каб ад іх пачаць свой сямейны шлях, а і ўся нацыя будзе крохыць да лепшага жыцця, маючы з сабой цвердзі замкаў ды цвёрдышы нацыянальную памяць і свядомасць.

Алег Трусаў,
кандыдат гісторычных
наук, дацэнт.

Чатыры сустрэчы на радзіме Васіля Цяпінскага

Беларускі пісьменнік Міхась Скобла і Сяргей Чыгрын правялі чатыры літаратурныя сустрэчы ў межах кампаніі “Будзьма беларусам” ў горадзе Чашнікі Віцебскай вобласці. Чашнічына з'яўляецца радзімай беларускага гуманіст-асветніка, пісьменніка, кнігавыдача і перакладчыка Васіля Цяпінскага. Падчас сустрэчы літаратары прыгадвалі і вялікага гуманіста.

Першая сустрэча з Міхасём Скоблам і Сяргеем Чыгрыном адбылася ў гімназіі № 1 г. Чашнікай. Потым быў сустрэчы з вучнямі і настаўнікамі ў першай і чацвёртай школах горада, а таксама ў Чашніцкай раённай бібліятэцы. Цікава тое, што вучні Чашніцкіх школ даўно не сустракаліся з пісьменнікамі ў сваіх школах. І падобная сустрэча для іх была сапраўднымі святымі. Вучні і настаўнікі задавалі гасцямі шмат пытанняў, чыталі вершы, фатаграфаваліся, расказвалі пра сваі знакамітыя землякоў Васіля Цяпінскага, Янку Журбу, Яўгенію Мальчэўскую, Рыгора Рэлеса і іншых літаратаў. Таму было цікава не толькі жыхарам Чашнікай, але і гасцямі пачаць і ўбачыць, як жыве беларуская глыбінка.

Самая актыўная юная жыхары Чашнікай атрымалі ад кампаніі “Будзьма беларусам” сувеніры і кнігі пісьменніка

Нечаканая сустрэча

З нагоды 120-годдзя выхаду “Дудкі Беларускай” Мацея Бурачка

Адшумелі першамайскі дні, а за імі і пераможныя 9 і 10-га траўня. Можна ўжо заглыбіца ў будзённае, але радасна асалоднае творчае жыццё. Дзень адзінаццатага траўня спланаваў гэтак, каб надвечар зазірнуць у наша Таварыства беларускай мовы. І от тут напаткаў крыху мне візуальна знамёную, досыць прывабную даму. Яна, выкладчыца ангельскай мовы, прыйшла ў наша таварыства на заняткі па роднай мове. Згледзеўшы мяне, яна, мо не паверыце! – раптам працягнула мне тонельную, пажухлую, без во-кладкі, але з тытульной старонкай кніжачку. З той тытульнай старонкі мне кінуўся ў вока такі знаёмы і дарагі назоў – “Дудкі Беларускай”, Мацея Бурачка.” Не цяжка ўвіяць, з якім імпэтным парываннем я пацягнуўся да загаданай кніжкі. Мне і не снілася, што 11-га траўня 2011 года мяне чакае такая неспадзянка. Тут жа пачаў таропка чытаць усе выходныя звесткі. З гэтых звестак даведаўся, што гэта ўжо шостае выданне “Дудкі Беларускай”, а перадрукавана яно з кракаўскага, другога выдання 1896 года. Перагортваю тытульную старонку, а на ёй невялікі ключык-альфа-бета, як чытаць пасобныя літараты беларускай лацінкі, прынамсі, падаю гэты ключ да беларускай лацінкай альфа-беты. Дарэчы, першае беларускае выданне такога ключа не мела.

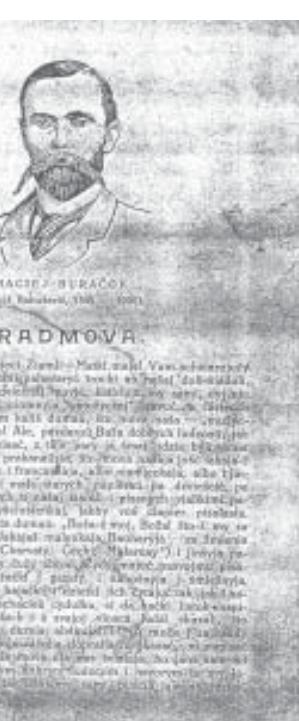
V — czytajęcca jak w
č — czytajęcca jak cz
š — czytajęcca jak sz
ž — czytajęcca jak ž

пазначана.

Выдаўцы шостага выдання “Дудкі Беларускай” Багушэвіч і Прадмовы зрабілі аж шэсць каментароў, якіх не было ў першым выданні, пэўна ѹ, як і ў другім. А менавіта: патлумачылі, хто такія “таварышы” – украінцы, што наша зямля не засёды звалася Беларуссю, што быў і іншыя назвы – “Крывія, Літва”. Ды і шмат іншых удакладненняў зрабілі. Шостае выданне “Дудкі Беларускай” выйшло ў 1927 годзе з друкарні Фр. Скарыны, што знаходзілася на вуліцы Людвісарской. Гэта ящчэ якраз выразна прачытаўца на тытульным лісце зашмальцованаі ад часу “Дудкі Беларускай”. Вокладка ж, калі меркаваць па тых яе слідах, якія засталіся на пераплётэ, была мяккая.

А зараз самая пара пасікавіца ў спадарыні Наталлі Пабанавай – гэтак сябе называла ўладальніца “Дудкі Беларускай” 1927 года выдання, адкуль у яе гэтая “Дудка Беларускай”? И от што я пачуў.

- Гэтая сціплальная, але гучная кніжачка належала маймутату – Рагоўскому Андрэю Сямёновічу. Ен з 1916 года з Гара-

дзеную кніжачку і якраз нарапілі на мяне.

- Я хацела яе паказаць усім. А тут Вы!...

Я далікатна, асцярожна гартаю кволыя старонкі амаль дзвеяностагодовая выдання. У ім ацалелі ўсяго дваццаць шэсць старонак. Абрываецца яна на баладзе пра хціца на Святога Яна. Не стае старонак з такім Багушэвічымі творамі, як з “Гдзе чорт не можа. там бабу пашле”, “Кепска будзе”, “Быў у чысы”...

Яшчэ шостае, 1927 года

выданне “Дудкі Беларускай”

адметнае тым, што выдаўцы яго да кожнага Багушэвічавага твору зрабілі свае удакладненні, тлумачэнні.

От, прыкладам, які каментар зрабілі выдаўцы шостага выдання да яе маніфестычнай Прадмовы:

І гэткія ж удакладненні, каментары зроблены і да

1) Ukrajinci (zaciemka vydaūca).
2) Aūtar abmyliūsia; Bielarusau za jaho času bylo šmat balej za šesť milijonau, a ciapiera jo balej jak dvananac milijonau.
3) Iznoi abmyla: Bielarusau nie balej jak Žydoū na ūsim świecie, a menaviet krychu j mienieje.
4) Aūtar nia viedau; našaja ziamla nie zaūsiody „Bielarusiaj“ zvalasi a daūhi čas zvalasia „Kryvija“ i „Litva“, ale, viedama, heta byla zaūsiody našaja rodnaia ziamla i žyū na joj spradvieku toj samy narod, h. zn. my Bielarusy (abo načaj Kryvičy).
5) U varyhi ale—karaleūstwa.
6) Aūtar abmyliūsia: Viazma nia tolki nie u siaredzinie Vialikarasi (Maskoūšyny, Rasicie), ale na bielarskaj ziamli, tolki što zusim abmaskalnaja. Ciapier u Viazmie huščuć pamaskoūsku z niekatorymi bielarskimi asabliavaščmi.

Як і першае, і другое кракаўскае выданне “Дудкі Беларускай” шостае пачынаеца з славутай маніфестычнай Прадмовы Фр. Багушэвіча – Мацея Бурачка. Але гэтай Прадмове папярэднічаў штырхавы партрэт Фр. Багушэвіча з подпісам Maciej Buracok, i u dżukach (Francis Bahusevic, 1840-1900). Імя аўтара партрэта, нажаль, не

дзішча, што пад Баранавічамі. Гэта блізка і ад Наваградка. Ен быў настаўнік. Вучыў дзеяць нямецкай мове. У вайну таксама настаўнічай. Сібраўа з Ф. Янкоўскім. У яго была багатая бібліятэка. Яна і зараз там. От і я неяк раз корпалася ў тых кнігах і напаткала гэтую.

Цікаўлюся, а як атрымалася, што вы менавіта сёняння ўзялі з сабою на заняткі зной-

іншых твораў Францішка Багушэвіча.

Першае выданне “Дудкі...” была набрана прац “я” – “... Бяларуская”, а шостае выданне ўжо было набрана прац “е” – “... Беларуская”.

Уладзімір Содаль-Садэльскі.

Заснавальнік:
ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:
231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:
231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by

Рэдакцыйная калегія:

Юрась Бабіч, Вольга Іпатава, Юрась Каласоўскі, Ірына Марачкіна, Леакадзія Мілаш, Але́сь Петрашкевіч, Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

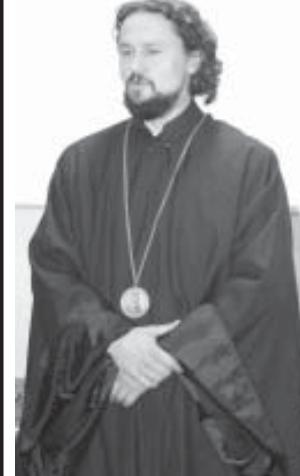
<http://nashaslova.mns.by/>
<http://pawet.net/>

Сустрэчы ў Таварыстве беларускай культуры ў Літве

24 верасня ў сядзібе ТБК адбылася традыцыйная штomesячная імпрэза. Гэтым разам мерапрыемства мела надзвычай асаблівы характар, паколькі асноўнымі пунктамі праграмы была сустрэча з вядомым дзеячом, архітэктарам незалежнасці Эспублікі Беларусь – Зянонам Пазнякам, і презентацыя этнографічнага фільма пра Віленскі край “Дарога ў Вільню” з госцем у галоўнай ролі. Аўтарам фільма з’яўляецца малады беларускі рэжысёр Але́сь Курдыцкі.

Каларыту сустрэчы дадала прысутнасць яшчэ аднаго важнага гостя ТБК, епіскапа Віленскага і Нью-йрскага Беларускай праваслаўнай аўтакефальнай царквы, уладыка Серафіма. Айцец Серафім доўгі час свайго жыцця служыў ва Ўкраіне. Там дамогся дозволу на правядзенне праваслаўных службаў па-беларуску і, што надзвычай важна, арганізаваў у горадзе Севастополі беларускамоўная служба, а некалькі месяцаў таму прайшоў абрад хіратонія (рукапакладзення), прыняўшы сан епіскапа. Уладыка валодае некалькімі адукцыямі: мае ступені па юрыдычнай і тэалагічнай науках, абараніў дзве дысертацыі па багаслоўі, з’яўляецца доктарам науку, ведае некалькі мовы.

Насічаная праграма мерапрыемства пачалася з прамовы айцеца Серафіма, якую ўладыка пачаў з дабраслаўлення ўсіх прысутных. Далей уладыка гаварыў пра важнасць захавання ў грамадстве духоўных, рэлігійных каштоўнасцяў і культуры, якіх з’яўляюцца важнай часткай агульначалавечай культуры. Таксама ў

сваёй прамове ўладыка закрануў тему беларускай праваслаўнай царквы: кожная цывілізація краіна мае права і мусіць мець сваю нацыянальную царкву, таму важна ўмацоўваць і развіваць беларускую аўтакефальну царкву. Уладыка завяршыў сваю прамову цытаваннем Святога Пісання, а менавіта словамі аднаго з Божых запаветаў – “шануйце

святыя прапоры, якія

масі сваю і бацьку”, бо краіна наша – гэта таксама нашая Маці, таму наш, як дзяцей, абавязак - любіць і шанаваць яе, і рабіць усё магчымае дзеля яе.

Пасля пранікнёнага выступу айцеца Серафіма думкамі і ўвагай аўтарыў цалкам авалодаў сп. Зянон Пазняк. Спадар Зянон распавёў, што ў яго некалькі мэтай сустрэчы з публікай. Адной з галоўных мэтай сустрэчы з’яўляецца паказ фільма “Дарога ў Вільню”, у якім сам гость распавядае пра культурна-архітэктурную спадчыну беларусаў на Віленшчыне. У фільме закранулася вельмі цікавая і малавядомая тэма занядбання ўсходніх ад Вільні рэшаён, хаяня некалькі стагоддзяў таму тут, бліз стаўлі вялікай дзяржавы, усюды былі цэнтры культуры: палацы, касіёлы, маёнткі, квітнеючыя мястэчкі. У стужцы сп. Пазняк распавядае, што і як было на гэтых землях раней, якія тут вядомыя людзі і шляхецкія роды жылі, працавалі, будавалі тут архітэктурныя помнікі, і ў якім стане занядбання і абыякавасці гэта ўсё знаходзіцца ў наш час. Пасля

пазнік распавядае, што і як было на гэтых землях раней, якія тут вядомыя людзі і шляхецкія роды жылі, працавалі, будавалі тут архітэктурныя помнікі, і ў якім стане занядбання і абыякавасці гэта ўсё знаходзіцца ў наш час. Пасля пазнік распавядае, што і як было на гэтых землях раней, якія тут вядомыя людзі і шляхецкія роды жылі, працавалі, будавалі тут архітэктурныя помнікі, і ў якім стане занядбання і абыякавасці гэта ўсё знаходзіцца ў наш час. Пасля

пазнік распавядае, што і як было на гэтых землях раней, якія тут вядомыя людзі і шляхецкія роды жылі, працавалі, будавалі тут архітэктурныя помнікі, і ў якім стане занядбання і абыякавасці гэта ўсё знаходзіцца є ў насічанай прамове айцеца Серафіма: палацы, касіёлы, маёнткі, квітнеючыя мястэчкі. У стужцы сп. Пазняк распавядае, што і як было на гэтых землях раней, якія тут вядомыя людзі і шляхецкія роды жылі, працавалі, будавалі тут архітэктурныя помнікі, і ў якім стане занядбання і абыякавасці гэта ўсё знаходзіцца є ў насічанай прамове айцеца Серафіма: палацы, касіёлы, маёнткі, квітнеючыя мястэчкі. У стужцы сп. Пазняк распавядае, што і як было на гэтых землях раней, якія тут вядомыя людзі і шляхецкія роды жылі, працавалі, будавалі тут архітэктурныя помнікі, і ў якім стане занядбання і абыякавасці гэта ўсё знаходзіцца є ў насічанай прамове айцеца Серафіма: палацы, касіёлы, маёнткі, квітнеючыя мястэчкі. У стужцы сп. Пазняк распавядае, што і як было на гэтых землях раней, якія тут вядомыя людзі і шляхецкія роды жылі, працавалі, будавалі тут архітэктурныя помнікі, і ў якім стане занядбання і абыякавасці гэта ўсё знаходзіцца є ў насічанай прамове айцеца Серафіма: палацы, касіёлы, маёнткі, квітнеючыя мястэчкі. У стужцы сп. Пазняк распавядае, што і як было на гэтых землях раней, якія тут вядомыя людзі і шляхецкія роды жылі, працавалі, будавалі тут архітэктурныя помнікі, і ў якім стане занядбання і абыякавасці гэта ўсё знаходзіцца є ў насічанай прамове айцеца Серафіма: палацы, касіёлы, маёнткі, квітнеючыя мястэчкі. У стужцы сп. Пазняк распавядае, што і як было на гэтых землях раней, якія тут вядомыя людзі і шляхецкія роды жылі, працавалі, будавалі тут архітэктурныя помнікі, і ў якім стане занядбання і абыякавасці гэта ўсё знаходзіцца є ў насічанай прамове айцеца Серафіма: палацы, касіёлы, маёнткі, квітнеючыя мястэчкі. У стужцы сп. Пазняк распавядае, што і як было на гэтых землях раней, якія тут вядомыя людзі і шляхецкія роды жылі, працавалі, будавалі тут архітэктурныя помнікі, і ў якім стане занядбання і абыякавасці гэта ўсё знаходзіцца є ў насічанай прамове айцеца Серафіма: палацы, касіёлы, маёнткі, квітнеючыя мястэчкі. У стужцы сп. Пазняк распавядае, што і як было на гэтых землях раней, якія тут вядомыя людзі і шляхецкія роды жылі, працавалі, будавалі тут архітэктурныя помнікі, і ў якім стане занядбання і абыякавасці гэта ўсё знаходзіцца є ў насічанай прамове айцеца Серафіма: палацы, касіёлы, маёнткі, квітнеючыя мястэчкі. У стужцы сп. Пазняк распавядае, што і як было на гэтых землях раней, якія тут вядомыя людзі і шляхецкія роды жылі, працавалі, будавалі тут архітэктурныя помнікі, і ў якім стане занядбання і абыякавасці гэта ўсё знаходзіцца є ў насічанай прамове айцеца Серафіма: палацы, касіёлы, маёнткі, квітнеючыя мястэчкі. У стужцы сп. Пазняк распавяда